

1943 och beredskapen

■ **FLYGVAPEN-NYTT** fortsätter här skildringen av de allvarsmättade händelserna på flygvapnets "beredskapsfronter" under det kritiska året 1943. Vi inleder med "Sommarkrisen 1943", beredskapsförstärkningarna inför uppsägandet till augusti 1943 av 1940 års transitioavtal med Tyskland, "ensidigt" genomfört av vår statsledning. Därefter följer en parallellredogörelse för vår stora "Flygvapenövning 1943" (beredskapstidens största) och de med dennas upptakt och förlopp samtida, stora beredskapsförstärkningarna till så gott som hel mobilisering. ■ ■ Efter ett sammandrag av övningsskedenas ändamål och väsentligaste förlopp behandlas den i slutet på augusti 1943 påbörjade återgången till lägre beredskap samt det för all personal ute på förbanden ganska överraskande, tvära avbrott däri, som vållas av "Septemberkrisen 1943". En kris, som orsakas av plötsligt skärpta, hårda tyska åtgärder den 28–29 augusti i vårt ockuperade grannland i syd — Danmark. ■ ■ ■

Av överstelöjtnant NILS KINDBERG

Sverige söker R. A. F.-

I juni 1943 — före midsommar — anses läget inte mera oroande än att en tidigare på året, av ÖB till slutet på sensommaren planerad större samövning mellan krigsmaktens samtliga försvarsgrenar — kallad *Försvarsmaktsövning* — allriamt skall förberedas. Krigsorganiserade ledningsorgan och förband skall deltaga. Andra enheter kan bli nära berörda.

Den 22 juni utger chefen för flygvapnet i anslutning till ÖB:s avsikter och direktiv en preliminär orientering till underlydande chefer m fl, omtalande att:

- en förut varslad, stor försvarsmaktsövning under ÖB:s egen ledning är planerad till omkring månadsskiftet september—oktober 1943, samt att,
- en "Flygvapenövning 1943" ledd av flygvapenchefen skall hållas i senare delen av september, före ÖB:s övning.

FRAMFLYTTNING

Sommarens stora händelser på krigets fronter utanför Sverige och den här hemma överskuggande händelsen — det svenska uppsägandet av 1940 års transitioavtal med Tyskland — rubbar dock cirkelarna. Den planerade försvarsmaktsövningen måste inställas, flygvapenövningen tidigareläggs och kombineras med en del samövningar mellan flygeskadrar och vissa armé- och marinstyrkor. Den påbörjas samtidigt med en till sluttet av juli anbefalld beredskapsskärpning och då intagen krigsbasering med det då i det närmaste helt krigsorganiserade flygvapnet och övriga försvarskrafter.

Beredskapsökningarna och därmed nära samhörande, krigsmässiga övningar under sensommaren och början på hösten 1943 blir också så nära förenade med varandra — både under själva verkställandet och senare i deltagarnas minne — att de i försvarsberedskapstidens historik brukar omnämnas såsom ett enda stort gemensamt begrepp, sammanfattat i namnet "Flygvapenövning 1943".

För enkelhetens skull skall dennas händelseförlopp — före den efterföljande "Septemberkrisen" — nedan skildras i avscende på:

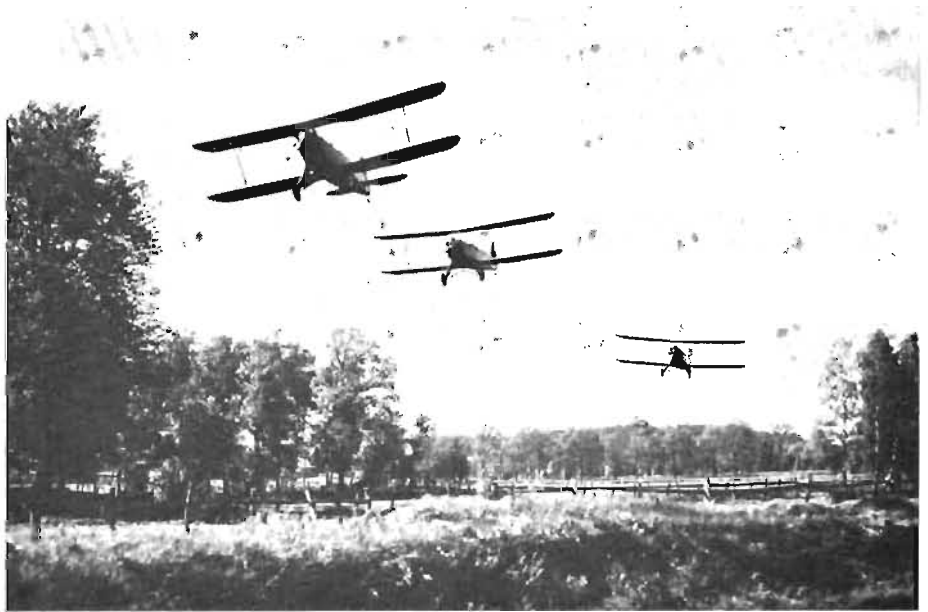
- förberedelserna till ca 15 juli,
- beredskapens stärkande och de första övningarna till ca 5 augusti,
- beredskap och övningar från 6 augusti,
- förlopp intill planerad "återgång" i lägre beredskap m m inemot slutet av augusti.

FÖRBEREDELSE

Åtgärderna för kommande flygvapenövning och beredskapsförstärkning blir:

- den 25 juni utsänder flygvapenchefen en då hemlig, orienterande skrivelse, som främst meddelar, att i nyssnämnda flygvapenövning deltagande förband från innhavad bered-

Före och under beredskaps-åren rådde skärpt flygverksam- vid F5, Ljungbyhed bl a med skolflygplanen Sk 12. Kri- gets närhet ökade övnings- passen och bl a övades låg- flygning. — Sk 12 (Focke Wulf Fw 44 J Stieglitz, med en mo- tor på 145 hk typ Siemens Sh 14 A, toppfart ca 180 km/tim) var ett bra och omtyckt flyg- plan med goda instruktiva egenskaper. Ett tiotal inköptes från Tyskland 1936 och andra licensbyggdes på 40-talet vid CVV.

Hjälp då avtal med Hitler bryts

skap skall organiseras under i stort sett samma betingelser som vid en mobilise- ring,

att möjligheterna att hålla anbcfall- da beredskapstider skall prövas,

att övningen skall avse dels tillämp- ningsövningar i bas- och underhållstjänst, dels tillämpningsövningar för flygför- band,

att basförbanden skall bemanna dels vissa O- (ordinarie) flygbaser, dels T- (tillfälliga) baser, samt

att befälsförhållanden, sammansätt- ning och basering skall bli i huvudsak desamma som i krig.

- den 5 juli ger ÖB ut verkställighets- order om tre förberedda fjärrspanings- grupper ur Södermanlandsflottiljen (var- dera gruppen om fyra flygplan typ S 16 — Caproni) färdighållande "snarast", för kommande spaning på respektive väst-, syd- och ostkusten, efter med 24 tim förvarning verkställd ombasering,

- den 7 juli fastställer ÖB en ny, del- vis ändrad indelning av Sverige kring- liggande hav i bl a flygspaningsområden,

- samma dag anbefalls även vissa för- beredelser för kommande inkallelser, bl a utsändning av förvarnande order till be- rörda värnpliktiga,

- den 8 juli — sedan planerna för hela krigsmaktens kraftigt förstärkta bered- skap under den kritiska uppsägningstiden samt för de kommande större övningar- na ytterligare klarnat — kan flygvapen-

chefen sända ut vissa på ÖB-direktiv grundade, men fortfarande preliminära föreskrifter för sommarens blivande be- redskapsökningar och storövning. Han meddelar då:

- en större övning med en stor del av krigsmakten skall "sannolikt" äga rum från slutet av juli,

- flygvapnet avses att "krigsorganise- rat" delta, med flygledning, krigsflyg- och krigsbasförband, nyuppsatta "flybo- staber" i södra, västra och norra flygbas- områdena, flottiljdepåer, skolor och verkstäder m m, allt enligt gällande mo- biliseringsplan,

- en del enheter i Övre Norrland och vissa arbetsförband skall t v inte organi- seras,

- de färdigorganiserade förbanden m m skall baseras för "Krigsfall I" (försvars- krig mot Tyskland),

- inkallelser av flertalet flygvapnets re- server tillhörande och av våra värnplik- tiga till en flygvapenövning från den 26 juli skall varslas genom utsändning av ovan omnämnda "förvarnande" order,

- ledighet — med undantag av sådan i "trängande fall" — kan endast undan- ragsvis påräknas,

- vissa bestämmelser i stort för utbild- ning i flygtjänst, teknisk och stridsmäs- sig marktjänst m m skall gälla under den kommande flygvapenövningen, varjämte — och det visar allvaret — krigsflygfäl-

ten skall iordningställas för omedelbar användning.

Andra order reglerar spärrning, mine- ring och vissa minförsök på flygfält — de senare inom ett nordligt militärområ- de.

R.A.F TILL HJÄLP .. ?

Den 13 juli står det klart för Sveriges regering att den — inför de möjligheter till ryskt angrepp på oss, som kan upp- stå i samband med uppsägandet av 1940 års transitavtal — måste åtminstone sö- ka förbereda militär västmakts hjälp åt vårt land. Vårt jaktflyg är svagt, dess förband inte uppsatta till i 1942 års fem- årsplan planerad totalstyrka och dess flygmateriel heterogen och underlägsen dåtida tyskt krigsflyg. Man tänker sig därför som en förstahandsåtgärd att för- söka få stöd av till Sverige överförda jaktflygförband ur det brittiska flygvap- net — Royal Air Force.

Vid ett sammanträde nyssnämnda dag mellan försvarsminister Sköld, statsrådet Ewerlöf och ÖB, general Thörnell, erhål- ler ÖB regeringens uppdrag att i anslut- ning till vissa tidigare sonderingar för- bereda ett eventuellt insättande på sven- ska flygbaser av brittiskt jaktflyg. Det följande klarläggs härefter:

- Sveriges flygbassystem är 1943 fullt kapabelt att ta emot så mycket jaktflyg, som Storbritannien över huvud taget kan vilja basera här,

1943 och beredskapen

- på grund av i hemlandet då aktuella, mycket krävande stridsuppgifter, bl a i samband med stödet åt den västallierade bombflygoffensiven mot Tysklands hemort mm, kan RAF blott avvara något fåtal jaktförband hit,

- om några sådana alls kan avdelas, anser man i Sverige ett ökat jaktskydd åt Skåne vara ett förstahandsintresse.

Någon skriftlig planläggning eller ordgivning i frågan blir det inte. Det hela har formen av diskussioner och överväganden av bl a svenska möjligheter att biträda R. A. F. med service, underhållstjänst, luftbevakning och stridsledning m m. Den ifrågasatta brittiska flyghjälpen blir dock inte av. Detta bl a därför att Tyskland — inför Sveriges då uppnådda totala militära styrka och under intrycken från de ökande motgångarna och svagheterna på de egna fronterna — efter en kort förhandlingsperiod den 5 augusti 1943 motvilligt går med på det av Sverige begärda uppsägandet av 1940 års för oss och hela Norden så plågsamma transiteringsavtal.

VÅRT EGET FLYG

Innan vi går in på den i slutet av juli under samtidig hög beredskap på krigsbaserna till försvarskrig mot Tyskland inledda stora flygvapenövningen, dess anbefallande, förlopp och erfarenheter mm, kan en översikt av flygvapnets dåvarande resurser, indelning etc vara befogad. Man konstaterar då:

- totalt kan om så erfordras ca 430 krigsflygplan omedelbart insättas i operationer,
- härav är 115 jaktplan (J 9, J 11 och J 20); ett 40-tal "tung" bomb- (attack-) plan B 3; ca 140 lättare plan (B 5 och B 17); 10 torpedplan (T 2); ca 45 tvåmotoriga fjärrspaningsplan (S 16 Caproni); och ett 70-tal enmotoriga spaningsplan (S 12, S 14 och S 17). Tillsammans med på verkstäder varande ca 130 plan närmar sig siffran för hela vårt dåtida krigsflygplanbestånd 560 plan i allt,
- den svenska flyg- och vapenindustriens alltjämt rådande otillräckliga kapacitet och leveranssvårigheter vållar brister i många detaljhänseenden, vilka kan bli ödesdigra för svenskt flygs uthållighet — om de pågående förhandlingarna med Tyskland i händelse av misslyckande övergå till krig.

Flygvapnets indelning (i stort lika i krig) och dess basering vid månadsskiftet juli—augusti 1943 blir:

- *flygledningen* — underställd chefen för flygvapnet, dåvarande generallöjtnanten *Bengt G:son Nordenskiöld* — flygstab I och II samt flygförvaltningen; i Stockholm,

- *E 1* (första flygeskadern) — chef dåvarande översten *Paul af Uhr* — tre bomb- (attack-) flottiljer (F1, F4 och F6); en enmotorig och en tvåmotorig spaningsdivision (1/F3 och 1/F11); summa ca 130 plan baserade på krigsflygfält i Uppland, Dalarna, Värmland och Närke,

- *E 2* (andra flygeskadern) — chef dåvarande översten *Åge Lundström* — en lätt bomb- (attack-) flottilj (F7) och en lätt bomb- (attack-) division (1/F12); en jaktflottilj (F9); en enmotorig och en tvåmotorig spaningsdivision (2/F3 och 2/F11); summa ca 100 plan baserade på krigsflygfält mm i Västergötland och vid Göteborg,

- *jaktflyg* — direkt underställt flygvapenchefen — två jaktflottiljer (F8 och F10) samt en enmotorig och en tvåmotorig spaningsdivision (3/F3 och 3/F11), ca 100 plan baserade på krigsflygfält mm nära Stockholm och i Skåne,

- *armén* tilldelat — under två armékårchefer och tre militärområdesbefälhavare — en reducerad spaningsdivision, en spaningsgrupp och fyra sambandsflygplan, allt ur Östgöta flygflottilj; summa ca 12 plan på baser i Norrland, Värmland, Västergötland och Skåne,

- *marinen* tilldelat — under chefen för kustflottan och fyra olika chefer för marindistrikt i väst, syd och vid Norrlandskusten — en torpedflygdivision och fem enmotoriga marinspaningsdivisioner, allt ur Roslagens flygflottilj; summa ca 40 plan,

- *basförband* — dels tre sjöbasplutoner för ovan nämnt flyg till marinen — dels något över dussinet basbataljoner, de sistnämnda via fyra olika flygbasområdeschefer underställda chefen för flygvapnet och berjäanande i flygvapnets huvuddelar ingående krigs- (beredskaps-) flygförband.

NEGATIVT OCH POSITIVT

Sammanfattningsvis kan konstateras, att ca 35 krigsflygdivisioner med nära 390 krigsflygplan står operationsklara. Kvaliteten hos lätt bomb- (attack-) flyg och spaningsflyg är höjd — bl a pga tillkomna, från vårt växande storföretag SAAB levererade, nya B 17- och S 17-plan. Jaktflygets och fjärrspaningsflygets läge är dock alltjämt bekymmersamt. Prestanda och driftsäkerhet hos den till flera flottiljer tilldelade — i 1940 års

Lätta bomb- (attack-) planet B 5 (vid SAAB licensbyggda Northrop B A 1 med 980 hk Trollhätte-illverkad Mercury XXIV-motor, toppfart ca 330 km/tim), var 1943 i tjänst vid Jämtlands och Västgöta flygflottiljer. På bilden ses ett B 5-plan över mellansvensk slättbygd under förberedande övning för dykbombfällning.

SAAB 17 eller B 17 — flygvapnets 1943 i ökande antal nyillkommande lätta bomb- (attack-) plan, helt konstruerat och byggt i Sverige, fanns i divisionsstyrka från juni vid F4 och från oktober vid F6. Redan i april 1942 hade F7, och från april 1943 F12, börjat få typen. Motorn i versionen B 17 A var 1065 hk STW C 3 (svensk Twin Wasp) och i B 17 B 980 hk Mercury XXIV, också byggd i Trollhättan. B 17 A toppfart ca 430, B 17 B ca 390 km/tim. Här en B 17 ur F6 på "lägsniff" över skogsterräng.

◀
Ordergivning i bergshangar inför beredskapsstart vid F9. I bakgrunden några J 11 — jaktplanet som 1940 nödköptes från Italien och som i 62 exemplar anskaffades till den nyupprättade Göta flygflottillj. Ursprungsbe-teckningen var Fiat CR-42 och toppfarten var ca 440 km/tim.

nödläge frå: Italien anskaffade — flygmaterielen är mer än svag. En positiv faktor bör dock noteras — det sedan 1938 planlagda och utbyggda *krigsbasnätet* har 1943 nått en mot behoven rätt så väl svarande, god kapacitet.

FLYGVAPENÖVNINGEN 1943

Den 15 juli utger ÖB startordern för "Sommarkrisens" stora pådrag, beredskapsförstärkning och flygvapenövning. Med den 26 juli som första organisationsdag skall flygvapnet genomföra alla sina i det föregående antydda åtgärder för övergång till krigsorganisation och intaga den likaså ovan i stort angivna baseringen på krigsbaser, med beredskap för ett eventuellt förestående krig mot Tyskland. Vidare anger ÖB att tiden till den 16 augusti får disponeras för övningar enligt flygvapenchefens bestämmande. Sistnämnde chef utger samma dag som ÖB — den 15 juli — för verkställandet behövliga order till sina underlydande. Ytterligare order vid flygvapnet följer den 20—27 juli för flygvapenövningens ledning, transporter till baser, rapportering, uppläggning av basförråd m m.

Den 26 juli utger ÖB order om skärpt flygvapenberedskap. Den 30 juli följer inom flygvapnet behövliga, kompletterande föreskrifter. Kontentan blir:

- att största delen av de jämlikt tidigare order krigsorganiserade förbanden skall inneha *beredskap C* (= full stridsberedskap klar inom 24 tim),
- att en jaktflyggrupp vid vardera Göteborg, Stockholm och i Skåne samt ett spaningsplan på vardera västkusten, i Skåne och i Värmland dagligen skall stå i 5 min startberedskap för neutralitetsvakt respektive spaning, från gryningens början till en halv timme före skymningens slut, samt
- att förband ur flygvapnet, som inte tidigare beordrats övergå till krigsorganisation (främst vissa i Norrland), inom 48 tim skall stå klara att krigsorganiserade avgå till aktuella krigsbaser.

GOD ANDA

Redan den 26 juli — första organiseringsdagen — börjar inkallad reservpersonal och värnpliktiga anlända till utrustningsorterna. Fortsatt inryckning, utrustning och komplettering i olika hänseenden av därvarande beredskapsförband, försvarsanordningar m m följer. Andan hos inryckande personal är god och tillförsikten — trots vetskap om den

allvarliga bakgrunden till inkallelserna — genomgående hög. Organiserandet och övriga förberedelser för avtransport till krigsbaser går snabbt. För basförbandens del och vissa andra sker inmönstring, utrustning osv genomgående på "fältdepåer" (förråd invid baserna av personlig utrustning och av för basverksamheten behövlig flygstationsutrustning o d).

Den 26—30 juli verkställs för krigsbaser m m behövliga järnvägstransporter. Den 27—29 juli sker övriga transporter i huvudsak flygande. Ute på baserna ställs flygplanen upp i flygplanvärn eller annat skydd, fordon etc döljs under maskering eller i lador, under träd osv. Ute i landet pågår av bl a flygförvaltningen tidigare igångsatta åtgärder för att skapa bombskyddade, i berg insprängda *centralförråd* för drivmedel, ammunition m m. Och vid svensk flygindustri — den enskilda såväl som den statliga — pågår arbete under högtryck för att få under översyn varande flygplan klara och ny flygmateriel leveransfärdig.

Den 4 augusti — dagen före det svensk-tyska avtalet om transitotransporternas inställande — föreligger rapporter om en del hotande, tyska sjömilitära åtgärder syd Skåne. Vissa övergående skärpningar inträder — bl a i avseende på flygbasförsvaret. Under den 5—6 augusti återgår beredskapen efterhand till vad förut varit anbefallt.

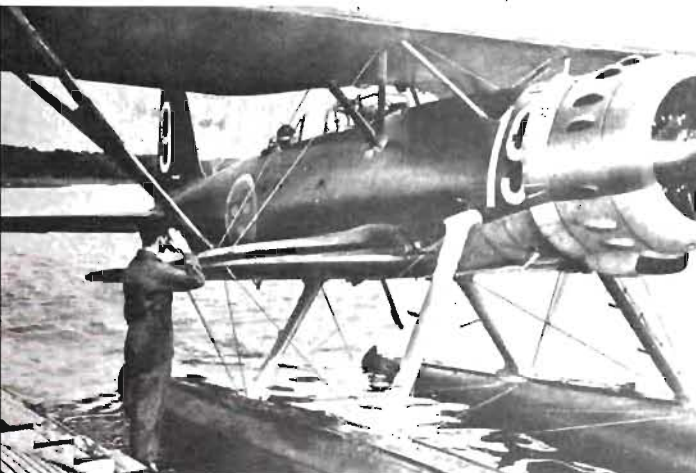
□ "Flygvapenövning 1943" förlöper i huvudsak enligt nedan:

- till den 16 augusti övningar enligt flygvapenchefens bestämmande. Dessa omfattar stridsutbildning, fortsatt inredande av krigsbaserna, förbandens (eskadrars, flottiljers, divisioners m m) samtrimning och samövning med vissa förband ur armén. Bl a märks därvid samverkan med arméns militärbefälhavare på flygbasförsvarets områden, samt — efter den 5 augusti, dagen för avtalet med Tyskland i transitofrågan — vissa mindre beredskapslättnader,
- tiden 16—25 augusti fortsatt flygslagsutbildning, ombaseringar, krigsmässig bas- och underhållstjänst, samövningar eskader- och militärområdesvis samt mellan flygvapnet och marinen. Bl a märks en större luftförsvarsövning i östra Sverige, med bl a Stockholm såsom anfallsmål och krävande övningar i jaktförsvar för jaktflyget, samt dubbelsidiga övningar, ledda av eskaderchefer — allt un-

1943 och beredskapen

der efterhand något lättad beredskap för omedelbar neutralitetsvakt,

- den 26—30 augusti tillämpningsövningar i större förband, ökat antal ombaseringar till T-baser, stridseskjutningar och bombfällningsövningar samt fortsatt övning i krigsmässig bas- och underhållstjänst. Bl a märks därvid att stridseskjutningarna och stridsbombfällningarna sker mot mål, uppbyggda på ett 10-tal olika platser, över nära nog hela landet — i sydöstra Skåne, Vättertrakten, Mälardalen, Jämtland och Västerbotten,
- i följd av ovan omnämnd lägesförändring i Danmark den 29—30 augusti och därav orsakad "Septembekris" i Sverige

Spaningsplan S 12 (tyskbyggda Heinkel He 114) på flottörer beställdes 1940 till en i februari samma år av riksdagen beslutad spaningsdivision om 12 plan vid Roslagens flygflottilj (F2). De levererades först 1941 — då i starkt transportskadat och nedrostat skick. Tysk, luftkyld stjärnmotor BMW 132 K på 750 hk. Planets toppfart ca 290 km/tim.

fortsätter "Flygvapenövning 1943" i praktiken ända till ca den 10 september.

Efter avslutandet får den stora övningen följande klart positiva eftermål: "Flygvapenövning 1943 blev av utomordentligt värde, inte bara för den deltagande personalen och förbanden, utan även för flygvapnet i dess helhet, genom de impulser den gav till förbättringar på taktiska, tekniska, organisatoriska och andra områden, till gagn för flygvapnets fortsatta utveckling, krigsberedskap och utbildning för krig".

INSTÄLLD ÅTERGÅNG

Den 23 augusti orienterar ÖB muntligt försvarsgrenchefer m fl om ett då rådande lugn på utlandsfronterna och om sin avsikt att anbefalla återgång till lägre beredskap fr o m den 31 augusti. Flygvapenchefen vidareför orienteringen och utger därav betingade order om förberedelser för planerade återgångstransporter till freds- (flottilj-) baser m m. ÖB utger den 24 augusti order om den skärpta sommarberedskapens upphörande, med undantag för viss kvarstående neutralitetsvakt o d. Ny, lägre beredskap skall gälla fr o m den 1 september. Flygva-

penchefens härav föranledda order till förband m m utsänds den 25—27 augusti.

De förhoppningar, som inkallad värnpliktig personal m fl då hyser om snart förestående utryckning och hemfärd grusas dock snart och eftertryckligt. Den 30 augusti på eftermiddagen — när på T-baser förlagda basförbandschefer med staber meddelar sina order för återgångstransporter på järnväg o d samt avtackar respektive förband för under den långa sommarkrisens beredskap visad god arbetsvilja och goda prestationer — ankommer ett teleprintermeddelande från ledningen, som i ett drag annullerar återgångsordern. Likartat blir förhållandet

vid alla flygvapnets "utevarande" staber, flyg- och basförband och vid depåförband.

SEPTEMBERKRISEN 1943

Kontraordernas orsak är inledningsvis nämnda — hårda tyska åtgärder i det av Hitler-tyskland sedan den 9 april 1940 ockuperade Danmark. Den 28—29 augusti 1943 utplånas resterna av dansk civil och militär administration av tyska ukaser, som dekretar *totalt tyskt maktövertagande* inom alla gränar av danskt statligt liv m m. Sveriges stats- och försvarsledning tvingas då räkna med,

- att flyktingströmmar Danmark—Sverige skall uppstå,
- att åtgärderna mot Danmarks statsledning och återstående krigsmakt skall följas av mot Sverige riktade tyska militära åtgärder och krav.

Händelserna i direkt samband med den nya krisen blir sammanfattningsvis:

- den 30 augusti på eftermiddagen fattar ÖB i samförstånd med regeringen beslut om:

att inhibera den nyligen anbefallda beredskapsminskningen, och anbefalla fortsatt, ånyo skärpt beredskap,

- den 30 augusti—1 september är krigs-

sen akut, ett allvarligt läge består till ca 9 september, först ca 10 oktober bedöms faran helt överstånden,

- den 30 augusti ca kl 1200 utsänder ÖB genom försvarsstabens kommunikationsavdelning order om inhiberande av tidigare anbefallda återgångstransporter,
- i anslutning härtill utgår order till ÖB underlydande chefer m fl om de organiserade förbandens kvarstående på krigsbaser under fortsatt hög beredskap, ordena går signalledes med "blixt-" och "il-"meddelanden,
- den 30—31 augusti beordrar ÖB svenskt jaktflyg att trygga flyende danska örlogsfartygs färd från Köpenhamn undan tyskarna. Härvid märks,

att Skånska flygflottiljen med hela sin tillgängliga styrka — en J 8- och två J 20-divisioner — den 30 augusti eskorterar danska örlogsfartyg under färd till Karlskrona på sträckan Falsterbo—Hanö, och

att en jaktdivision ur Svea flygflottilj (jaktplan J 9) efter ombasering från Stockholm (Barkarby) till Rinkaby i nordöstra Skåne såsom sin första uppgift eskorterar andra delar av danska flottan från trakten av Landskrona till Karlskrona,

- den 31 augusti mottar förbanden en del kompletterande order, bl a om 24 tim stridsberedskap,
- den 2 september — sedan förhållandena i Danmark utvecklats i lugn — anser ÖB vårt läge möjliggöra en del begynnande svenska beredskapslättnader, bl a återgång till fredsbaser (flottiljdepåer) för flygstyrkor och vissa motortransporterade enheter m m. Flygvapenchefens order följer ca kl 1800. Fortsatt beredskapsorganisation i flygeskadrar m m, liksom bestämmelserna om dold och spridd uppställning av flygplan osv skall dock alltså gälla.
- Den 4 september anser ÖB läget så stabiliserat att order om fortsatt återgång och annan lättnad kan utsändas och den 7—8 september förbereds och verkställs de sålunda medgivna återgångstransporterna på järnväg m m.

ETT HALVT ÅRS "LUGN"

Den 6 september beordrar ÖB intagande av en tidigare — redan den 27 augusti, före septemberkrisens utbrott — beordrad lägre stridsberedskap och en minskad organisation av neutralitetsvakt och annan flygvapenberedskap m m.

Sålunda minskad beredskapsorganisation osv blir i huvudsak bestående intill början av nästa krisperiod — i medio av mars 1944. Denna period av höjd beredskap är känd som "Vårkrisen 1944". Den blir bl a orsakad av krigsläget österut, kring Finland. ■